

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН БИЛИМ БЕРҮҮ ЖАНА ИЛИМ
МИНИСТРЛИГИ**

**М.М.АДЫШЕВ АТЫНДАРЫ ОШ ТЕХНОЛОГИЯЛЫК
УНИВЕРСИТЕТИ**

М.М.Адышев атың, ОшТУнун ректору
Ж.Ж.Турсунбаев
буйругу менен

БЕКИТИЛДИ

**ОшТУнун 2024-2034-жылдарда экологиялык туруктуу
өнүгүү жана климаттык адаптация боюнча стратегиялык
концепциясы**

Ош-2024

Мазмуну

КЫСКАРТУУЛАР	3
КИРИШҮҮ ЖАНА ГЛОБАЛДЫК КОНТЕКСТ	4
1. КЫРГЫЗСТАНДАГЫ КЛИМАТТЫК АБАЛ ЖАНА УЛУТТУК СТРАТЕГИЯЛАР	5
2. ОШ ТЕХНОЛОГИЯЛЫК УНИВЕРСИТЕТИНИН МИССИЯСЫ, ПРИНЦИПТЕРИ ЖАНА СТРАТЕГИЯЛЫК МАКСАТТАРЫ (2024–2034).....	7
3. СТРАТЕГИЯЛЫК БАГЫТТАР ЖАНА ИШ-АРАКЕТТЕР	9
4.1. Энергиянын туруктуулугу жана жаңылануучу булактар	9
4.2. Суу ресурстарын башкаруу	9
4.3. Калдыктарды башкаруу жана zero waste campus	10
4.4. Жашыл транспорт жана мобилдүүлүк	10
4.5. Билим, илим жана жашыл инновация	10
4.6. Коомдук адаптация жана өнөктөштүк	12
5. БАШКАРУУ, МОНИТОРИНГ ЖАНА ИНДИКАТОРЛОР	13
5.1. Башкаруу структурасы.....	13
5.2. Мониторинг жана отчеттуулук системасы	13
5.3. Негизги көрсөткүчтөр (KPI)	14
6. КОРУТУНДУ ЖАНА 2034-ЖЫЛГА КАРАТА КҮТҮЛГӨН НАТЫЙЖАЛАР.....	17

КЫСКАРТУУЛАР

№	Кыскартуу	Толук аталышы	Түшүндүрмө
1	ОшТУ	Ош технологиялык университети	Кыргызстандын түштүк аймагындагы алдыңкы инженердик жана экологиялык жогорку окуу жайы
2	БҮҮ	Бириккен Улуттар Уюму (UN)	Дүйнөлүк тынчтык жана туруктуу өнүгүү үчүн эл аралык уюм
3	ЦУР / SDG	Туруктуу өнүгүүнүн максаттары (Sustainable Development Goals)	БҮҮнүн 2015-жылы кабыл алган 17 глобалдык максаттары
4	SDG 4	Quality Education	Сапаттуу билим берүү — бардык адамдар үчүн билимге жеткиликтүүлүк
5	SDG 6	Clean Water and Sanitation	Таза суу жана санитария — сууну рационалдуу пайдалануу
6	SDG 7	Affordable and Clean Energy	Арзан жана таза энергия — кайра жаралуучу булактарды колдонуу
7	SDG 9	Industry, Innovation and Infrastructure	Инновация жана туруктуу өнөр жай инфраструктурасы
8	SDG 11	Sustainable Cities and Communities	Туруктуу шаарлар жана жамааттар
9	SDG 12	Responsible Consumption and Production	Жооптуу керектөө жана өндүрүш
10	SDG 13	Climate Action	Климат боюнча чаралар
11	SDG 17	Partnerships for the Goals	Максаттар үчүн өнөктөштүк
12	NAP	National Adaptation Plan	Улуттук адаптациялык план
13	CO ₂	Көмүр кычкыл газы (Carbon Dioxide)	Климаттын өзгөрүшүнө чоң таасир этүүчү парник газы
14	UNDP	United Nations Development Programme	БҮҮнүн Өнүктүрүү программасы
15	GIZ	Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit	Германиянын эл аралык кызматташуу коомдугу
16	Erasmus+	European Union Academic Exchange Program	ЕБ билим берүү жана изилдөө программасы
17	KOICA	Korea International Cooperation Agency	Кореянын эл аралык кызматташуу агенттиги
18	Green Campus	Жашыл кампус / университет	Энергия үнөмдүүлүк жана экологиялык билим берүү принциби
19	Zero Waste Campus	Нөл калдыктуу кампус	Калдыктарды кайра иштетүү жана кайра колдонуу системасы
20	Carbon Neutrality	Карбон нейтралдуулук	Парник газдарынын чыгарылышын жана компенсациясын теңдөө

Ош технологиялык университети климаттын өзгөрүшүн адамзаттын жана региондун өнүгүүсүнө олуттуу коркунуч туудурган глобалдык көйгөй катары таанып, өз ишмердүүлүгүндө экологиялык туруктуулукту негизги принцип катары кабыл алат. Бул Концепция Бириккен Улуттар Уюмунун Туруктуу өнүгүү максаттарына (ЦУР), Париж келишимине жана Кыргызстан Республикасынын улуттук стратегияларына шайкеш иштелип чыккан.

Кыргызстан климаттык өзгөрүүлөргө өтө сезимтал өлкөлөрдүн бири. Акыркы 60 жыл ичинде орточо аба температурасы **1,2 °C** га жогорулады; мунун натыйжасында кургакчылык, нөшөр, ысык толкундар жана тоо мөңгүлөрүнүн тез эришүүсү сыяктуу кубулуштар күчөп жатат. Тянь-Шань жана Алай тоо системаларындагы мөңгүлөрдүн жалпы аянты акыркы он жылдыкта 20% га жакын кыскарган. Бул көрүнүш Кыргызстандын суу ресурстарына, айыл чарбасына жана энергетикасына түздөн-түз таасир этүүдө.

Бириккен Улуттар Уюмунун **Туруктуу өнүгүү максаттарынын (ЦУР) 13-максатында** — “Климаттын өзгөрүшүнө каршы чаралар көрүү” — билим берүү, илим жана инновациялар аркылуу коомдордун адаптациялык жөндөмүн күчөтүү жана эмиссияны азайтуу негизги багыт катары көрсөтүлгөн.

Мындай шартта жогорку окуу жайлардын ролу — жаңы билим, илимий негиз жана жашыл технологияларды өнүктүрүү аркылуу **туруктуу келечекке өтүү процессин жетектөө** болуп саналат.

ОшТУ бул глобалдык жана улуттук багыттарга жооп кылып, өзүнүн **“Жашыл университет”** саясатын жана климатка туруктуу өнүгүү моделин ишке ашырууну көздөйт.

1. КЫРГЫЗСТАНДАГЫ КЛИМАТТЫК АБАЛ ЖАНА УЛУТТУК СТРАТЕГИЯЛАР

Кыргыз Республикасы — Тянь-Шань жана Памир тоо системаларына таандык жогорку бийиктиктеги өлкө катары — климаттык өзгөрүүлөрдүн эң олуттуу таасирин сезип жаткан мамлекеттердин бири. Өлкө аймагынын 94%ын тоолор түзгөндүктөн, климаттык өзгөрүү биосфералык тең салмакка, суу ресурстарына, айыл чарбасына жана калктын жашоо сапатына түздөн-түз таасир этүүдө.

Кыргызгидрометтин, БУУ Өнүктүрүү Программасынын (UNDP) жана Азия өнүктүрүү банкынын (ADB) 2023-жылдагы биргелешкен отчетторуна ылайык, климаттык динамика төмөнкү тенденцияларды көрсөтүүдө:

- 1960-жылдан бери орточо жылдык аба температурасы **1,3–1,6°C** га жогорулады;
- Жай айларында температуранын өсүшү айрыкча түштүк аймактарда (Ош, Жалал-Абад, Баткен) **2,0°C** га жетет;
- Тянь-Шань мөңгүлөрүнүн көлөмү 1950-жылдан бери **30–40%** га азайган, кээ бир майда мөңгүлөр толук жок болгон;
- Жылдык жаан-чачындын тартиби өзгөрүп, кургак мезгилдер узарып, суу ресурстарынын жеткиликтүүлүгү 2040-жылга чейин **20–25%** га азайышы күтүлүүдө;
- Ысык толкундар жана кургакчылыктын жыштыгы эки эседен ашык көбөйгөн.

Мындай процесстердин кесепеттери:

- Айыл чарбасында түшүмдүүлүктүн төмөндөшү жана сугаруу көйгөйлөрү;
- Энергетика секторунда гидроэлектростанциялардын кубаттуулугунун маал-маалы менен азайышы;
- Биотүрдүүлүктө эндемикалык түрлөрдүн жашоо чөйрөсүнүн кыскарышы;
- Коомдук саламаттыкта климаттык стресс жана ысык толкундар менен байланышкан оорулардын көбөйүшү.

Аймактык масштабда Ош, Жалал-Абад жана Баткен облустары эң алсыз аймактар болуп саналат. Бул жерде калктын көбү айыл чарбасынан көз каранды, суу жетишсиздиги, жер эрозиясы жана токой жоготуулары климаттык тобокелдиктерди күчөтүп жатат.

Кыргызстан климаттык саясат боюнча эл аралык коомчулуктун активдүү мүчөсү болуп саналат жана төмөнкү негизги документтерге кошулган:

- Париж келишими (2016) — глобалдык эмиссияларды кыскартуу жана адаптация боюнча милдеттенме;
- Улуттук детерминацияланган салым (NDC) — 2030-жылга чейин парник газдарынын эмиссиясын шартсыз 15,97%, ал эми эл аралык каржылык жана технологиялык колдоо болгондо 43,62% га чейин кыскартуу;
- Улуттук адаптациялык план (NAP, 2023) — климаттык туруктуулукту камсыздоо боюнча 8 приоритеттүү сектор: суу ресурстары, айыл чарба,

энергетика, саламаттык, экосистемалар, транспорт, шаардык чөйрө жана туризм;

- Жашыл экономикага өтүү концепциясы (2019) — энергия үнөмдөө, кайра жаралуучу булактар жана экотехнологияларды өнүктүрүү аркылуу көмүртек изин азайтуу;
- Карбон нейтралдуулук стратегиясы (2060) — туруктуу өнүгүү жана төмөн көмүртектүү экономикага өтүүнүн узак мөөнөттүү планы.

Бул документтердин ишке ашырылышы Кыргызстандын Туруктуу өнүгүү максаттары (ЦУР) менен тыгыз байланышта болуп, **экологиялык, социалдык жана экономикалык туруктуулукту** камсыздоону көздөйт. Ошол эле учурда, билим берүү жана илим чөйрөсү климаттык аракеттердин негизги платформасы катары таанылды.

Кыргызстан үчүн климаттык өзгөрүүлөргө жооп берүү — бул бир гана экологиялык эмес, **экономикалык жана социалдык коопсуздуктун** маселеси. Ушул шартта жогорку окуу жайлардын, өзгөчө ОшТУнун, ролу билим берүү, инновация жана жашыл технологиялар аркылуу климатка туруктуу коомду калыптандырууда чечүүчү мааниге ээ.

2. ОШ ТЕХНОЛОГИЯЛЫК УНИВЕРСИТЕТИНИН МИССИЯСЫ, ПРИНЦИПТЕРИ ЖАНА СТРАТЕГИЯЛЫК МАКСАТТАРЫ (2024–2034)

Ош технологиялык университети — Кыргызстандын түштүк аймагындагы жаратылыш ресурстарын башкаруу, экология жана инженердик технологиялар тармагында флагмандык илимий-билим берүү борбору болуп саналат. Университет климаттын өзгөрүшүнө адаптациялоо, жашыл инновациялар жана туруктуу өнүгүү багытында аймактык лидер болууну көздөйт.

ОшТУнун өнүгүү философиясы «Билим – инновация – туруктуулук» үчтүгүнө негизделет жана ал билим берүү системасын экологиялык, технологиялык жана социалдык жоопкерчиликтин интеграцияланган үлгүсүнө айландырууну максат кылат. Университет 2023–2028-жылдардагы стратегиялык өнүгүү программасынын духуна ылайык, жашыл экономика принциптерин жана климатка туруктуу инфраструктураны түзүүгө өзгөчө басым жасайт.

Башкы максат

2034-жылга чейин Ош технологиялык университети Борбор Азия аймагындагы “жашыл университет” модели катары таанылып, климаттык билим берүү жана жашыл технологиялар боюнча **регионалдык илимий-инновациялык борбор** болууга умтулат.

Негизги принциптери

Илимий негиздүүлүк жана далилге негизделген саясат – бардык экологиялык жана климаттык чечимдер илимий фактыларга жана эл аралык стандарттарга таянат (ISO 14001, ISO 50001, SDG Framework).

Интеграция жана туруктуулук – экономика, социалдык өнүгүү жана экологиянын ортосундагы тең салмактуулукту сактоо.

Инклюзивдүүлүк жана жамааттык жоопкерчилик – ар бир студент, окутуучу жана кызматкер климатка жоопкер жаран катары каралат.

Энергия жана ресурс үнөмдүүлүк – энергия, суу жана материалдык ресурстарды рационалдуу пайдалануу ОшТУнун инфраструктурасынын негизи болот.

Инновация жана жашыл технологиялар – окуу процессинде, илимде жана инфраструктурада жаңы экотехнологияларды жана “акылдуу кампус” (Smart Green Campus) принциптерин колдонуу.

Стратегиялык максаттар (2024–2034)

1. Эмиссияны азайтуу жана көмүр нейтралдуулукка жетишүү

- 2034-жылга чейин ОшТУнун жалпы көмүр кычкыл газынын (CO₂) эмиссиясын **70% га кыскартуу**;
- 2040-жылга чейин толук **карбон нейтралдуу университетке** өтүү үчүн даярдык көрүү;
- Кампуста “Score 1–3” эмиссияларын санариптик мониторинг системасы аркылуу каттоо жана отчеттук механизмди ишке киргизүү.

2. Энергияны кайра жаралуучу булактар менен камсыз кылуу

- 2034-жылга чейин университеттин энергия муктаждыгынын **70% ын кайра жаралуучу булактар (күн, шамал, биогаз)** аркылуу камсыз кылуу;
- Күн панелдерин, LED системаларын жана жылуулук насосторун орнотуу менен энергия керектөөнү **30% кыскартуу**;
- Кампустун инженердик системаларын ISO 50001 “Энергияны башкаруу” стандартына шайкеш келтирүү.

3. Таштандыны башкаруу жана “Zero Waste Campus”

- Калдыктардын 80% ын кайра иштетүү жана компосттоо системасын киргизүү;
- Бир жолу колдонулуучу пластиктен толук баш тартуу;
- “Эко офис” жана “Жашыл лабораториялар” программалары аркылуу ресурстарды үнөмдөө маданиятын калыптандыруу.

4. Климат жана туруктуу өнүгүү боюнча билим берүү

- Бардык факультеттерде “Климат жана туруктуу өнүгүү” модулдарын киргизүү (SDG 4, 13 менен шайкеш);
- Инженердик, экологиялык жана архитектуралык адистиктерде жашыл технологиялар боюнча интеграцияланган курстарды түзүү;
- Окуу процессинде STEM жана GIS технологияларын колдонуп климаттык билимди практикалык деңгээлде берүү.

5. Илимий-инновациялык борбор түзүү

- “Climate Innovation & Sustainability Center (CISC OshTU)” илимий борборун түзүү;
- Энергия, суу ресурстары жана биотүрдүүлүк боюнча регионалдык изилдөөлөрдү жүргүзүү;
- Эл аралык уюмдар (UNDP, GIZ, ADB, Erasmus+) менен биргеликте климаттык долбоорлорду ишке ашыруу.

6. Аймактык өнөктөштүк жана коомдук кызматташтык

- Ош шаарынын жана түштүк аймактардын жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары менен адаптациялык долбоорлорду биргеликте ишке ашыруу;
- “Green Universities of Kyrgyzstan Network” альянсын түптөө жана тажрыйба алмашуу;
- Коомчулукта жашыл турмуш образын жайылтуу жана климаттык сабаттуулукту жогорулатуу боюнча акциялар, көргөзмөлөр жана эко-форумдар өткөрүү.

ОшТУ 2034-жылга чейин Борбор Азиядагы биринчи “жашыл университеттердин” бири болуп, UI GreenMetric жана QS Sustainability рейтингдеринде өлкө ичиндеги лидерлердин катарына кирет;

Университет кампусу “жашыл инфраструктура – таза энергия – нөл калдыктар” принциби боюнча модернизацияланат;

Студенттердин 100% климат жана туруктуу өнүгүү боюнча билим алат;

ОшТУ регионалдык деңгээлде климаттык билимдин, экотехнологиянын жана жашыл инновациянын борборуна айланат.

3. СТРАТЕГИЯЛЫК БАГЫТТАР ЖАНА ИШ-АРАКЕТТЕР

Ош технологиялык университети климаттын өзгөрүшүнө жооп кайтарууну комплекстүү, системалуу жана үзгүлтүксүз процесс катары карайт. Университеттин стратегиялык иш-аракеттери климаттык адаптация жана эмиссияны азайтуу боюнча эл аралык стандарттарга (Paris Agreement, SDG 13, ISO 14064, Net Zero Campus Standard) негизделет.

4.1. Энергиянын туруктуулугу жана жаңылануучу булактар

Максаты: ОшТУнун энергия муктаждыгын 2034-жылга чейин 70% кайра жаралуучу булактар менен камсыз кылуу жана көмүртек эмиссиясын 70%га кыскартуу.

Негизги иш-аракеттер:

- Кампуста күн панелдери жана чакан шамал турбиналарын орнотуу (2024–2028-жж.);
- Эски жылытуу системаларын энергия үнөмдүү жылуулук насос системаларына алмаштыруу;
- Кампуста “Smart Grid” санариптик энергия көзөмөл системасын ишке киргизүү;
- Имараттардын жылуулук изоляциясын жана жарык натыйжалуулугун жогорулатуу (LED, сенсордук жарыктар);
- Энергияны башкаруу боюнча ISO 50001 стандартына шайкеш сертификат алуу.

Көрсөткүчтөр (KPI):

№	Көрсөткүчтөр	2024	2028	2034
1	Күн панелдеринин жалпы кубаттуулугу (кВт)	50	300	1000
2	ЖRenewable энергия үлүшү (%)	15	60	100
3	Энергия керектөөнүн кыскарышы (%)	5	20	30

4.2. Суу ресурстарын башкаруу

Максаты: Суу ресурстарын эффективдүү пайдалануу, кайра колдонуу жана кампустун экологиялык изин азайтуу.

Иш-аракеттер:

- Жамгыр суусун чогултуу жана техникалык муктаждыктар үчүн кайра пайдалануу системасын куруу;
- Университет имараттарында суу үнөмдөөчү жабдууларды орнотуу;
- “Grey Water Recycling” системасын лабораторияларда жана жатаканаларда киргизүү;
- Студенттер арасында “Save Water – Save Future” экобилим берүү кампаниясын өткөрүү.

Көрсөткүчтөр (KPI):

№	Көрсөткүчтөр	2024	2030	2034
1	Сууну кайра колдонуу үлүшү (%)	10	40	60

2	Жылдык суу керектөөнүн азайышы (%)	0	15	25
3	Кампуста суу агындарын тазалоочу пункттар (даана)	1	3	5

4.3. Калдыктарды башкаруу жана zero waste campus

Максаты: ОшТУнун аймагында “Нөл калдыктар” системасын ишке ашыруу жана кайра иштетүүнүн үлүшүн 80%га жеткирүү.

Иш-аракеттер:

- Калдыктарды бөлүп чогултуу пункттарын жана эко-контейнерлерди орнотуу;
- Органикалык калдыктар үчүн кампосттук аянт түзүү;
- Электрондук жана лабораториялык калдыктарды коопсуз утилдештирүү системасын киргизүү;
- Бир жолу колдонулуучу пластик жана идиштерден толук баш тартуу;
- “Eco Office” жана “Green Lab” программаларын бардык бөлүмдөрдө ишке ашыруу.

Көрсөткүчтөр (KPI):

№	Көрсөткүчтөр	2024	2028	2034
1	Калдыктардын кайра иштетилиши (%)	20	50	80
2	Пластикалык калдыктардын азайышы (%)	10	60	100
3	Кампустагы компост системалары (даана)	1	3	5

4.4. Жашыл транспорт жана мобилдүүлүк

Максаты: Университет аймагында көмүр кычкыл газынын кыскартуучу транспорт системасын түзүү жана транспорттук эмиссияны 50%га кыскартуу.

Иш-аракеттер:

- Электр транспорту үчүн заряддоо станцияларын орнотуу;
- Университеттин кызматтык автоунааларын электр моделдерге алмаштыруу;
- Велосипед жана жөө жүрүү маданиятын өнүктүрүү (“Bike to Campus” программасы);
- Электрондук билет системасы жана студенттер үчүн экотранспорт карталары.

Көрсөткүчтөр (KPI):

№	Көрсөткүчтөр	2024	2028	2034
1	Электр унаалар үлүшү (%)	5	30	70
2	Велосипед жолу узундугу (м)	0	400	1000
3	CO ₂ эмиссиясынын кыскарышы (%)	10	30	50

4.5. Билим, илим жана жашыл инновация

Максаты: Климаттын өзгөрүшү жана туруктуу өнүгүү маселелерин чечүүгө багытталган билим берүү, илимий изилдөөлөр жана жашыл

инновацияларды өнүктүрүү аркылуу аймактык жана эл аралык деңгээлде экологиялык жоопкерчиликтүү академиялык экосистеманы калыптандыруу.

Негизги иш-аракеттер:

- Билим берүү системасын климаттык компетенцияларга интеграциялоо;
- Бардык адистиктерде “Climate and Sustainability” модулдарын киргизүү;
- Студенттер үчүн климаттык сабаттуулук жана жашыл көндүмдөрдү өнүктүрүү боюнча практикалык лабораториялык сабактар жана полевые изилдөөлөр;
- Онлайн жана аралыктан окутуу форматтарында “Green Learning Platform” түзүү (мультитязыктуу, ачык жеткиликтүү платформа).

Илимий потенциалды жана аналитикалык борборлорду өнүктүрүү:

- ОшТУ базасында “Climate Innovation & Research Center” түзүү — бул борбор климаттык моделдөө, энергия натыйжалуулугу, агроэкология жана суу ресурстары боюнча комплекстүү изилдөөлөрдү жүргүзөт;
- Борбордун алдында “Regional Climate Observatory (RCO-OshTU)” ачуу — климаттык маалыматтарды чогултуу, анализдөө жана саясатка интеграциялоо боюнча борбордук маалыматтык түйүн;
- Эл аралык илимий кызматташтыкты кеңейтүү (GIZ, KOICA, Erasmus+, UNDP, ESCAP, UNESCO ж.б.).

Жашыл инновациялар жана студенттик стартаптар:

- “Green Innovation Hub OshTU” платформасы аркылуу студенттик стартаптарга техникалык жана гранттык колдоо көрсөтүү;
- Университеттик инкубаторлордо жашыл энергетика, биоагротехнология, калдыктарды кайра иштетүү жана климаттык адаптация боюнча пилоттук долбоорлорду ишке киргизүү;
- Жыл сайын “EcoTech Challenge – OshTU” аттуу жашыл инновациялык конкурс өткөрүү.

Илимий-изилдөө жана академиялык өнөктөштүк:

- Климат жана экология темасында жыл сайын эл аралык конференциялар өткөрүү (“Climate Change and Sustainable Development in Central Asia”);
- Эл аралык журналдарда (Scopus, Web of Science, РИНЦ) ОшТУнун окумуштууларынын илимий макалаларынын санын 3 эсеге көбөйтүү;
- Борбор Азия жана ЕБ өлкөлөрү менен биргелешкен диссертациялык жана инновациялык долбоорлорду ишке ашыруу.

Көрсөткүчтөр (KPI):

№	Индикатор	2024	2028	2034	Байланыштуу SDG
1	Климат боюнча курстар саны	2	10	20	SDG 4
2	Эл аралык долбоорлор	1	5	10	SDG 17
3	Жашыл стартаптар саны	0	5	15	SDG 9
4	Климат темасында жарыяланган макалалар (илимий журналдарда)	5	25	60	SDG 13
5	Эл аралык конференциялардын саны	1	3	6	SDG 17

4.6. Коомдук адаптация жана өнөктөштүк

Максаты: Аймактык деңгээлде климаттык адаптация долбоорлорун колдоо жана коомдук климаттык сабаттуулукту жогорулатуу.

Иш-аракеттер:

Ош шаары жана аймактык айыл өкмөттөр менен биргеликте климаттык адаптация долбоорлорун ишке ашыруу;

“Green Osh Youth” ыктыярчылар кыймылын өнүктүрүү;

Мектептер менен “Жашыл мектеп” жана “Климаттык билим” программаларын ишке ашыруу;

Жарандык коом жана ишкерлер менен жашыл өнүгүү форумдарын өткөрүү.

Көрсөткүчтөр (KPI):

№	Көрсөткүчтөр	2024	2028	2034
1	Аймактык адаптация долбоорлору	2	5	10
2	Климаттык билим берүү акциялары	3	10	20
3	Ыктыярчылар саны	50	200	500

Бул бөлүм климаттык аракеттерди башкаруу системалуу жана өлчөнө турган индикаторлор менен ишке ашырууну камсыз кылат. Ал ОшТУнун “Green Campus 2034” модели үчүн негизги иш-планы болуп саналат.

5. БАШКАРУУ, МОНИТОРИНГ ЖАНА ИНДИКАТОРЛОР

Ош технологиялык университетинин “Климаттын өзгөрүшүнө жооп берүү боюнча стратегиялык концепциясынын” эффективдүү ишке ашуусу — көп деңгээлдүү башкаруу жана ачык мониторинг системасынын негизинде жүргүзүлөт.

Бул система үч деңгээлден турат:

1. Стратегиялык башкаруу (университет деңгээли);
2. Операциялык башкаруу (факультеттер жана структуралык бөлүмдөр);
3. Мониторинг жана отчеттуулук (санариптик маалымат системасы жана коомдук отчет).

5.1. Башкаруу структурасы

1. ОшТУнун Климаттык Кеңеши (Climate Council of OshTU)

Түзүлөт ректордун буйругу менен;

Курамына проректорлор, кафедра жетекчилери, илимий борборлордун өкүлдөрү, студенттик экоклубдун лидерлери жана жергиликтүү администрация өкүлдөрү кирет;

Негизги функциясы – стратегиялык чечимдерди кабыл алуу, максаттык индикаторлорду бекитүү жана жылдык отчетту карап чыгуу.

2. Green Campus Координатору (Жашыл Кампус бөлүмү)

- Университеттин бардык климаттык иш-аракеттерин координациялайт;
- Энергия, суу, калдыктар жана транспорт боюнча маалыматтарды чогултат;
- Эл аралык долбоорлор менен кызматташуу жана гранттык иш-аракеттерди жүргүзөт.

3. Институтун климаттык координаторлор

- Ар бир института дайындалат;
- Институтун эмиссиясын, энергия керектөөсүн жана жашыл иш-аракеттерди көзөмөлдөйт;

Студенттерди жана окутуучуларды климаттык долбоорлорго тартат.

4. ЭкоКлуб жана студенттик ыктыярчылар тармагы

- “GreenVUZ” кыймылынын алкагында иштейт;
- Эко-акциялар, билим берүү иш-чаралары жана климаттык кампанияларды уюштурат;
- Жыл сайын университеттин “Жашыл идеялар фестивалын” өткөрөт.

5.2. Мониторинг жана отчеттуулук системасы

Мониторинг системасы ОшТУнун климаттык иш-аракеттеринин жүрүшүн, натыйжалуулугун жана туруктуулугун баалоого мүмкүндүк берет.

Башкы милдеттер:

Эмиссиялардын көлөмүн (Score 1–3) жыл сайын эсептеп, 2024-жылдан тартып базалык деңгээлди аныктоо;

Энергия жана суу керектөөнү автоматташтырылган “Green Data” платформасында каттоо;

Ар жылдык “ОшТУ Климат жана Туруктуулук Отчёту” (Annual Sustainability Report) жарыялоо;

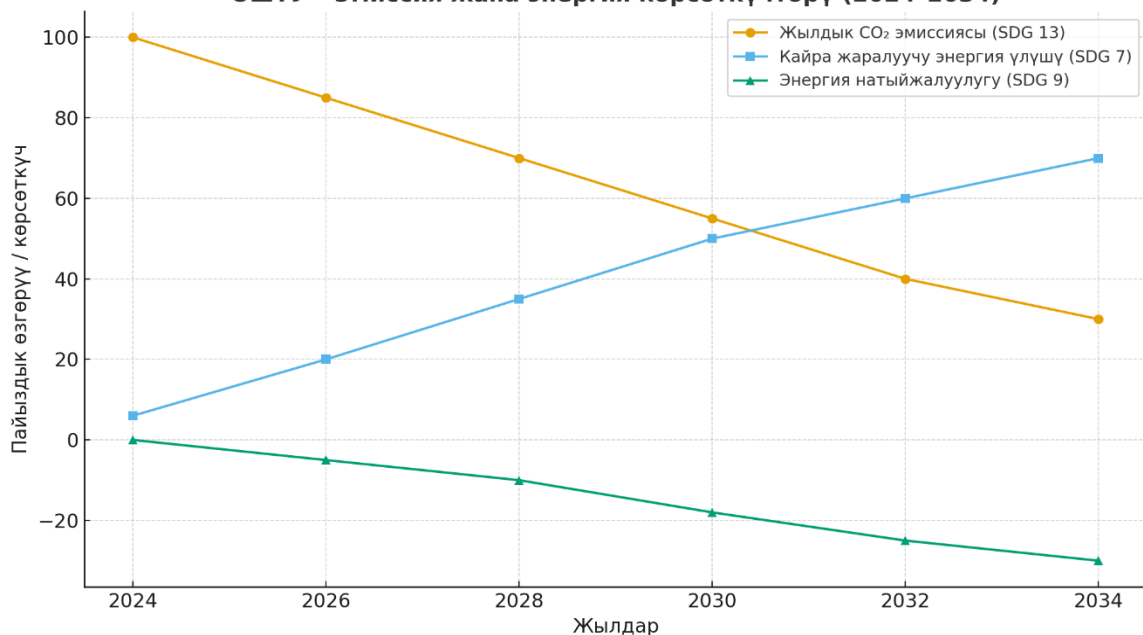
Отчеттуулук цикли:

№	Кезең	Иш-аракет	Жооптуу структура
1	Январь–Март	Алдыңкы жылдын маалыматтарын анализдөө	Green Campus бөлүмү
2	Апрель–Май	Климаттык кеңештин жыйыны, сунуштарды кароо	Климаттык Кеңеш
3	Июнь–Июль	Отчетту даярдоо жана коомдук жарыялоо	PR жана Илим бөлүмү
4	Сентябрь	Эл аралык рейтингдерге отчет тапшыруу	Тышкы байланыштар бөлүмү

5.3. Негизги көрсөткүчтөр (KPI)

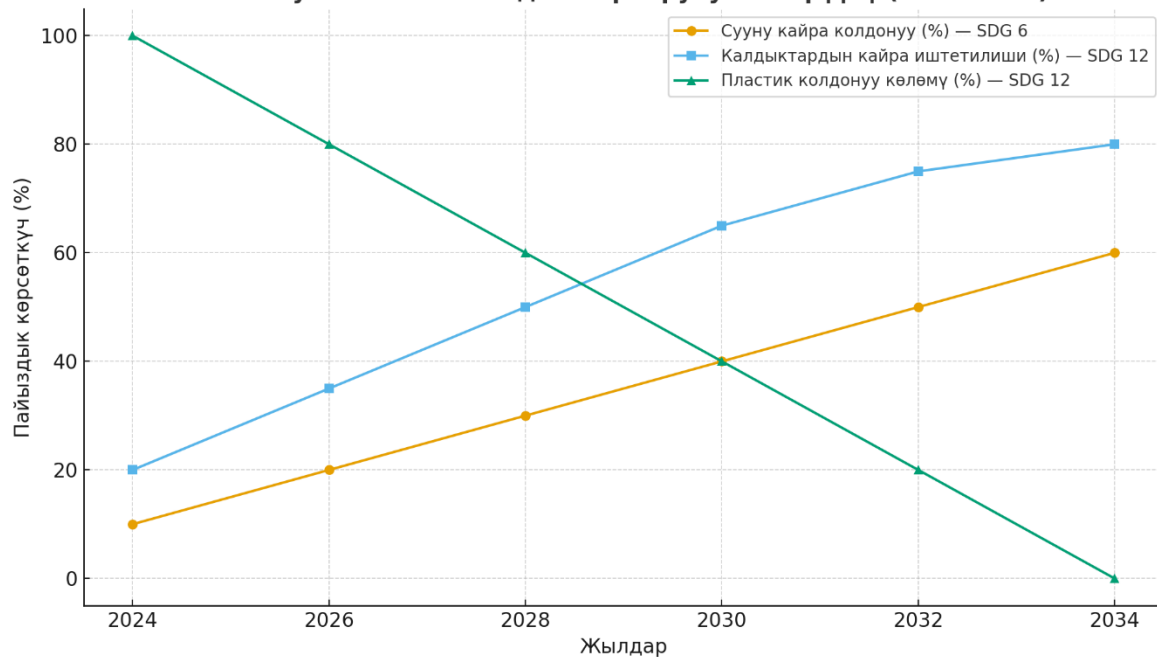
А. Эмиссия жана энергия

ОшТУ - Эмиссия жана энергия көрсөткүчтөрү (2024-2034)

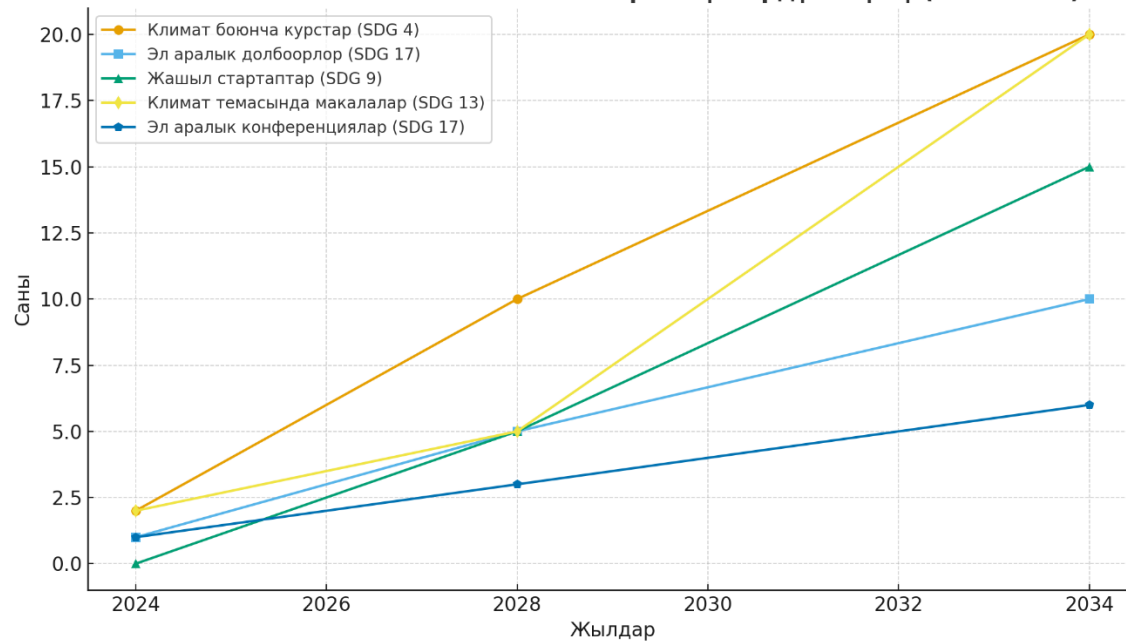
В. Суу жана калдыктар

ОшТУнун климаттык индикаторлорунун өзгөрүүсү (2024-2034)

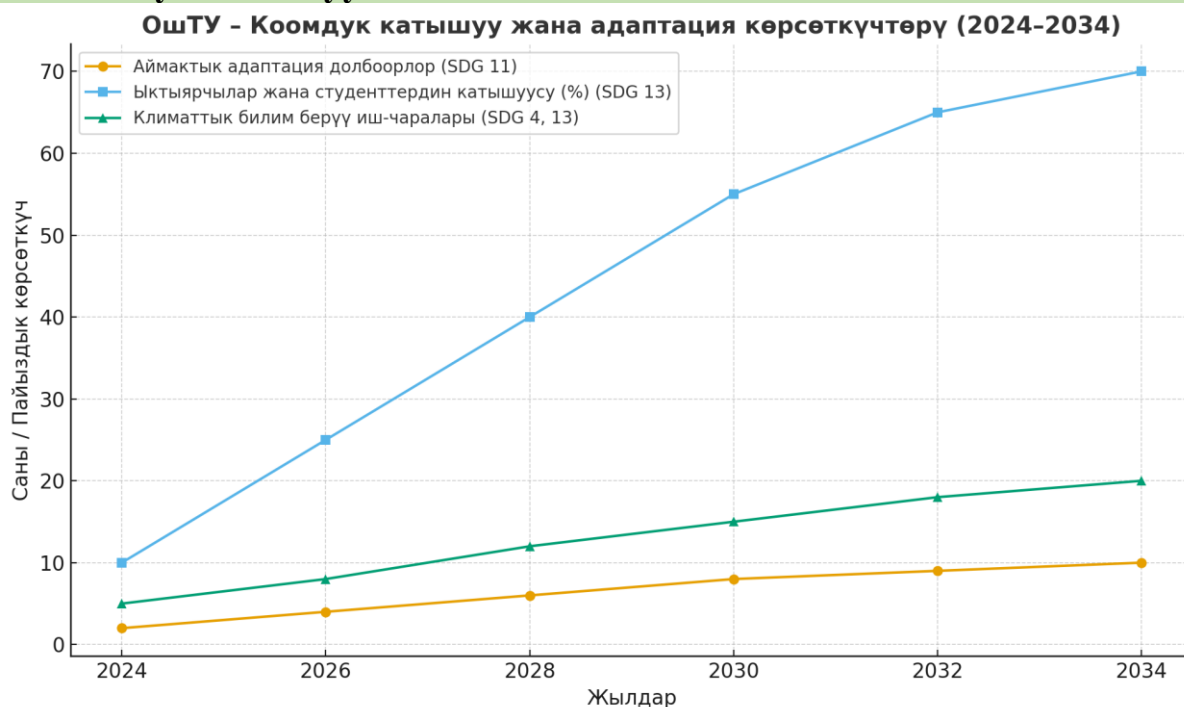

С. Билим жана илим

ОшТУ - Билим жана Илим боюнча көрсөткүчтөрдүн өсүшү (2024-2034)

D. Коомдук катышуу жана адаптация

5.4. Ачыктык жана коомдук отчеттуулук

Университет жыл сайын “Климат жана Туруктуулук боюнча коомдук отчет” (Sustainability Report) жарыялайт;

Бардык маалыматтар университеттин расмий сайтында жана GreenCampus баракчасында жеткиликтүү болот;

Климаттык долбоорлордун жүрүшү боюнча студенттер жана коомчулук үчүн ачык талкуулар, форумдар өткөрүлөт.

6. КОРУТУНДУ ЖАНА 2034-ЖЫЛГА КАРАТА КҮТҮЛГӨН НАТЫЙЖАЛАР

Ош технологиялык университети 2024–2034-жылдар аралыгында климаттык туруктуулук, жашыл инфраструктура жана инновациялык билим берүү боюнча системалуу иш-аракеттерди жүргүзүп, Борбор Азиядагы экологиялык туруктуу жогорку билим берүү модели болуп калууну көздөйт.

Төмөндө 2034-жылга карата негизги жыйынтыктар, натыйжалардын көрсөткүчтөрү жана келечектеги багыттар көрсөтүлөт:

Негизги жыйынтыктар (2034-жылга чейин)

Багыт	Негизги жетишкендиктер жана чаралар	Көрсөткүчтөр (KPI, 2034)	Таасири (Impact)
☀ Энергия жана эмиссия	- Кампуста күн, шамал жана биогаз системалары ишке киргизилет; - Жарыктандыруу жана жылытуу системалары толук модернизацияланат; - “Көмүртексиз энергия цикли” түзүлөт.	- Эмиссия 70%га кыскарган; - Энергиянын 70% кайра жаралуучу булактардан алынат; - ISO 50001 стандартына шайкеш.	Университет толугу менен жашыл энергияга өтүп, көмүртек изин минималдаштырат.
🌿 Жашыл инфраструктура жана экологиялык системалар	- “Green Campus 2034” сертификациясы алынат; - Бир жолу колдонулуучу пластиктер жоюлат; - Жашыл зоналардын аянты 30%га кеңейтилет.	- Калдыктардын 80% кайра иштетилет; - Пластик калдыктар 0%; - 1000ден ашык жаңы дарак отургузулган.	Кампус экологиялык жактан таза, биотүрдүүлүккө бай жашоо чөйрөсүнө айланат.
💧 Суу ресурстары жана адаптация	- “Grey Water Recycling” жана жамгыр суусун сактоо системалары орнотулат; - Суу үнөмдөөчү технологиялар киргизилет; - Кампус аймактык	- Сууну үнөмдөө 25%; - Сууну кайра колдонуу 60%; - 3 сууну тазалоочу пункт иштейт.	Университет аймактагы суу ресурстары боюнча инновациялык моделге айланат.

	пилоттук борборго айланат.		
🎓 Билим берүү жана илим	-Бардык адистиктерде “Климат жана туруктуу өнүгүү” модулдары киргизилет; - “Climate Innovation Center” иштейт; - Эл аралык долбоорлор ишке ашырылат.	- 100% студенттер климат боюнча билим алышат; - 10 эл аралык долбоор ишке ашкан; - 20 жашыл стартап түзүлгөн.	ОшТУ — климаттык билим берүү жана жашыл инновациялар боюнча Борбор Азиядагы илимий борбор.
☐ Коомдук адаптация жана өнөктөштүк	- Аймактык адаптация долбоорлору ишке ашырылат; - “Green Osh Youth” кыймылы өнүгөт; - Эл аралык “Жашыл университеттер альянсына” мүчө болот.	- 10 адаптация долбоору; - 500 активдүү ыктыярчы; - Регионалдык өнөктөштүктүн 5 платформасы.	Университет коомдук экосистема менен интеграцияланып, жаштардын климаттык активдүүлүгүн күчөтөт.

Эл аралык позиция жана аймактык ролу

Ош технологиялык университети 2034-жылга карата төмөнкү эл аралык деңгээлдерге жетүүнү максат кылат:

Багыт	Көрсөтүлүүчү жетишкендиктер	Мааниси жана позициясы
Эл аралык рейтингдерде көрүнүү	QS Sustainability Ranking, UI GreenMetric, Times Higher Education Impact Ranking тизмелеринде Кыргызстандын алдыңкы 3 университетинин катарына кирүү.	ОшТУ — Борбор Азияда “Жашыл университеттердин” алдыңкы өкүлү катары таанылат.
Аймактык өнөктөштүк	Ош шаары, Жалал-Абад жана Баткен облустары менен биргелешкен адаптация долбоорлорун ишке ашыруу.	Университет — аймактык климаттык адаптация стратегиясынын академиялык өнөктөшү.
☐ Регионалдык лидерлик	Климаттык изилдөөлөр жана жашыл технологиялар боюнча хаб статусуна ээ болуу.	ОшТУ — Борбор Азиядагы “Green Knowledge and Innovation Hub” болуп калат.

Бул стратегиялык концепция — Ош технологиялык университетинин келечекке карай климаттык жоопкерчиликтиүү кадамы. Ал жогорку билим берүүнүн жаңы доорун ачып, илим менен коом ортосунда жашыл ойлонуу маданиятын калыптандырат.

ОшТУнун “2024–2034-жылдарга карата Климаттын өзгөрүшүнө жооп берүү боюнча стратегиялык концепциясы” — бул жөн гана административдик документ эмес, университеттин жашыл трансформациясынын жол картасы, туруктуу өнүгүүнүн практикалык модели жана келечек муундар үчүн жоопкерчиликтиүү билимдин үлгүсү.

Түзүүчүлөрү:

- Илим жана инновация боюнча проректор, айыл чарба илимдеринин доктору, профессор **Танаков Н.Т.**
- УжЭАЖМ жетекчи адиси — **Авазбек уулу А.**
- УжЭАЖМ башчысы — **Джакыпов К. А.**
- УжЭАЖМ жетекчи адиси-**Исакова Р.**